

PLAŠČ IN PERILO

473

Luknje v muzejski zbirki, ki so desetletja nastajale zaradi metodološke orientacije etnologije v kmečko kulturo, ostajajo še vedno aktualne. Po najboljših močeh in prilikah jih skušamo zapolniti, uspešno predvsem za konec 19. in za 20. stoletje. Starejša obdobja bodo po vsej verjetnosti ostala predmetno nepokrita za nekmečke dele naše kulture. V težnji "ujeti za rep" vsaj tisto, kar je še mogoče, smo zbirko obogatili z nekaj kosi meščanskih oblačil. Na tem mestu želimo izpostaviti le tiste, ki imajo večji pomen za zbirko našega muzeja, torej ne glede na vrednost predmetov.

Plašč ljubljanske modistke Mimi Sark (1889 - 1979), ki ga je v letu 1998 poklonila SEM njena vnukinja Marija Vovk, pomeni dopolnilo že sicer bogati zapuščini iz njene modistovske delavnice in prodajalne, ki jo hranimo od začetka osemdesetih let. Plašč je gospa Sarkova v 20. letih kupila v Parizu, kamor je pogosto odhajala po material in znanje o novih modnih strujah. Žal nam podatki o izdelovalcu niso znani, razvidno pa je, da ne gre za konfekcijski izdelek, kvečjemu za bolj ali manj unikatni izdelek odličnejše modne hiše. Plašč je iz svetlečega črnega svilenega žameta, okrašen s črnimi svilenimi našitki ter ovratnikom, manšetnimi zavihki in podlogo iz svetlih hermelinijh kožic. Brezrokavno kožuho-vinasto podlogo je mogoče odstraniti, kajti pod njo je tanka svilena podloga. Plašč se zapenja z gumbom ob strani in nekoliko pod pasom, kar je značilnost ženskih oblačil dvajsetih let 20. stoletja. Svileni okrasni našitki na rokavih in pod boki so izredno dovršen in diskreten, a zato nič manj učinkovit okras.

Plašč je odlično ohranjen, obraba ni opazna. K temu je nedvomno pripomoglo tudi skrbno hranjenje, ki je pri omenjenem predmetu razvidno, saj smo plašč pridobili skupaj z zaščitno vrečo. Vreča iz debelejšega papirja, v katero je bil plašč vložen z obešalnikom vred, je služila kot zaščita pred molji, prahom in svetlobo ves čas, ko ga nosilka ni imela na sebi, a tudi po njeni smrti vse do danes. Na odprtini so vdelani pritiskači za zapiranje, na čelni strani vreče sta ime trgovine in navodilo za uporabo v risbi in besedi.

Enako mero dovršenosti okrasnih detajlov je moč opaziti v nekaterih oblačilnih kosih, ki jih je muzej dobil v dar od Bogomile Avčin Pogačnik in

Ženski plašč, dvajseta leta 20. stoletja. Kupljen v Parizu, v rabi v Ljubljani. Črn rebrast svilen žamet, črna svila (podloga, okrasni našitki), hermelinje kože (brezrokavna podloga, ovratnik, rokavni zavihki). Dolžina 113 cm (foto J. Žagar).

Shranjevalna vreča za plašč - zaščita pred svetlobo, prahom in molji. Papir, kovinski pritiskachi in kljuka za obešanje, notranja tekstilna zanka za obešanje obešalnika. Višina 145 cm, širina 68 cm (foto J. Žagar).

Marjana Pogačnika iz Ljubljane. Med darovanimi predmeti je tudi nekaj spodnjih kril in spodnjic, ki so bile del bale darovalnine matere Leopoldine Meršol, rojene leta 1887 v trgovski družini v Radovljici na Gorenjskem. Leta 1909 se je poročila s Francem Ks. Avčinom, rojenim 1876, iz Trnja na Krasu. Družina, v katero se je Leopoldina Meršol poročila, je bila - podobno kot njena domača - trgovska, le da so svoje družinsko gospodarstvo zaokrožili še z zemljiško posestjo in gostinsko dejavnostjo. Zakonca Avčin sta s svojimi otroki kasneje živela v Ljubljani. Osupne nas podatek, da si je v bali pripravila kar štirideset spodnjic (!). O ostalih delih bale zaradi pomanjkljivih podatkov ne moremo govoriti, lahko pa domnevamo, da so bili kolikor toliko sorazmerni z omenjenim podatkom.

Finis drobnosti detajli na perilu (zlasti drobno plisirani spodnji rob dveh spodnjih kril, okrasni šivi, vezeninski deli, vsite strojne čipke) govorijo o boljšem specializiranem izdelovalcu ali o večji ceni za nabavljeni material: sodeč po tedanjih modnih revijah in sočasnih učnih knjigah za šivanje so se namreč podobni okrasni zaključki za perilo kot neke vrste polizdelek dali tudi kupiti. Čeprav vsi ti detajli na spodnjem perilu niso bili deležni splošnega ocenjevanja in vrednotenja okolice, ker pač niso bili vidni v tolikšni meri kot vrhnja oblačila, zelo diskretno pa so se izpod vrhnjih pokazali mimogrede ali "slučajno" in tedaj močno učinkovali v statusnem smislu.

Spodnje krilo, del bale iz leta 1909.
Belo bombažno platno, bela strojno šivana
metrska čipka, belo izvezen monogram LM,
bela keprova trakova za zavezovanje.
Dolžina 104 cm, širina (na spodnjem robu)
216 cm (foto J. Žagar).

Ženske spodnje hlače, del bale iz leta 1909.
Belo bombažno platno, bela strojno šivana
metrska čipka, belo izvezen monogram LM,
bela keprova trakova za zavezovanje.
Dolžina 83 cm (foto J. Žagar).

Spodnja krila so dolga, krojena iz petih pol belega finega bombažnega platna, ki so na spodnjem robu širše kot zgoraj. V pasu so krila gladka, nenagubana, zavezujejo se z dvema trakovima. Šivi so narejeni strojno, beli monogram LM na dveh krilih pa je ročno uvezen v ploščati veziljski tehniki. Spodaj so krila zaključena z enojnimi ali dvojnimi volani iz strojno (v enem primeru ročno) vezjenih luknjičavih čipk in drobno plisiranimi gubami. Volani so pri dveh krilih široki okoli dvajset, pri enem krilu pa skoraj štirideset centimetrov.

Tudi spodnjice so narejene iz belega bombažnega blaga, vezeninski in čipkasti krasilni elementi so - podobno kot pri spodnjih krilih - razvrščeni na spodnji rob hlačnic. V treh primerih gre za našite strojno izvezene metrske čipke, v enem a sta spodnji rob in luknjičava vezenina ob straneh ročno izdelano. Vse spodnjice imajo široke hlačnice, ki segajo precej prek kolen, vendar gre za dva različna krojna tipa, ki sta pred 1. svetovno vojno, pa tudi še nekaj let po njej "živela" sočasno eden ob drugem. Pri prvem tipu sta hlačnici pritrjeni skupaj le na približno 15 cm dolgem trebušnem šivu; spodnjice se zavezujejo s trakovi v pasu. Drugi tip je krojen sodobneje: hlačnici sta sešiti skupaj, na bočnih šivih pa se spodnjice zapenjajo z gumboma. Troje spodnjic je označenih - vedno na desni hlačnici nad okrasnimi našitki ali vezeninami - z belo vezanim monogramom LM.

Čeprav naša zbirka premore že kar precejšnje število perilnih kosov, so novo pridobljeni kosi zelo poveden primer prirejanja iste mode različnim premoženjskim "okusom in potrebam".

Janja Žagar